

BİGADIÇ TAVUKÇULUK KOOPERATİFİ

Ahmet Göker ELBEK

Ziraat Y. Mühendisi

E.Ü. Ziraat Fakültesi

Ege Bölgesinde yumurta üreten tavukçuluk işletmelerinin en önemli sorunları arasında civciv, kredi, yem sağlanması ve pazarlama ile ilgili olanlar sayılabilir. Bu sorunlara çözüm aranırken, her biri için bazı öneriler getirilmeye çalışılmaktadır. Şüphesiz tek tek bulunabilecek çözümlerin geçerliğinin yanında daha etkin ve kapsamlı bir öneri de işletmelerin kooperatif biçiminde örgütlenmesi yoluyla sorunlarına birlikte çözüm aramalarıdır.

Ortaklar ve yöneticileriyle uyumlu çalışan bir kooperatif, gerçekten üretim ve pazarlamada ortaya çıkan tüm sorunları etkili bir şekilde çözümliyebilmektedir. Ancak tavukçuluk yapan işletmeciler tarafından çeşitli yörelerde kurulan fakat çeşitli nedenlerle çalışmasını durdurmuş veya tamamen kapanmış birçok kooperatif bulunmaktadır. Bu tür denemelerin olumsuz sonuçlandığı yörelerde, yumurta üreticileri her türlü sorunlarına çözüm getirmede çaresizlik içinde, civciv, yem temini ve pazarlamada aracılardan aşırı kâr isteklerine boyun eğmek zorunda kalmaktadırlar. Zaman zaman yoğun bir biçimde hissedilen parasal sıkıntılarını gidermek için, örgütlenmemiş kredi piyasasına başvurarak aşırı faizle para temin etme zorunda kalmaktadırlar. Pazarlama sorunuyla ilgili olarak, Ege Bölgesinde yapılan bir araştırmada Bandırma, Erdek ve Edincikteki yumurta üreten işletmelerin yumurtalarını İstanbul'dan gelen tüccarlar aracılığıyla pazarladıkları ve herhangi peşin para almadan ve fiyat üzerinde konuşmadan sonradan belirlenecek bir fiyatla mallarını bu tüccarlara verdikleri belirtilmektedir.

Ege Bölgesinde ve özellikle yumurta üretimi yapan işletmelerin yoğun olduğu Manisa ve Balıkesir illerinde kooperatif örgütlenmeye örnek başarılı kooperatifler bulunmaktadır. Bu

kooperatifler arasında en ilginç ve en iyi denilebilecek bir örnek de Bigadiç Tavukçuluk kooperatifidir. Kooperatife ortak 325 üretici Balıkesir ilinde yumurta tavukçuluğu yapan 673 işletmenin % 48 ini oluşturmaktadır. Bu oran tüm bölgedeki 1092 işletmeye göre % 30 dur (Çizelge : 1).

Çizelge : 1. Bigadiç Tavukçuluk Kooperatifi Ortaklarının Balıkesir ve Ege Bölgesi Yumurta Tavukçuluğu Yapan İşletmelere Göre Oranları : (1976 yılı)

	İşletme Adet	%	%
Ege Bölgesi	1092	100.00	—
Balıkesir ili	673	61.63	100.00
Bigadiç Koop.	325	29.76	48.29

1976 yılı başlarında 325 ortağı bulunan kooperatif, büyük yatırımlar yapacak güce erişmiştir. Taahhüt edilen sermayesi 3,9 milyon, ödenen sermayesi ise 1.6 milyon TL'dir. Kooperatif 30 milyon TL. keşif bedelli bir yem fabrikası yapımına başlamış bulunmaktadır. Bu yatırımın % 70 kadarı devletçe kredi olarak karşılanacaktır. Kooperatifin 1975 Bilanço sonuçlarına göre 492 bin TL. giderine karşılık 722 bin TL. geliri bulunmaktadır.

Kooperatif çalışmalarına ait parasal ve sayısal bazı veriler örgütün iş hacmi hakkında fikir verebilir (Çizelge : 2).

Çizelge : 2. Bigadiç Tavukçuluk Kooperatifi ile ilgili Bazı Sayısal Veriler (1976)

	Miktar	Tutarı (TL)
Yıllık yem alımı	16 000 TON	40 000 000
Yıllık ilaç alımı	—	250 000
Yıllık viole alımı	2 000 Koli	300 000
Yıllık civciv alımı	300 000 Adet	2 400 000
Haftalık ortalama yumurta alımı	675 000 Adet	800 000

Kooperatifin ortaklarına sağladığı parasal yarara da bazı örnekler verilebilir. Yem alımlarında Fabrikadan % 12 iskonto ile alım yapılmaktadır. Bunun % 8 kadarı kooperatif ortaklarına aktarılmakta, % 4 kadarı ise kooperatif cari masraf karşılığı olarak tutulmaktadır. İlaçta toplam indirim (iskonto) % 8 dir, ortaklara % 5 indirimli verilmektedir. Cıvciv alımında toplam % 15 indirimin % 12 kadarı ortaklara aktarılmaktadır.

Ortaklara sağlanan parasal yarar; 1350 baş anaç tavuklu ve Kooperatife ortak olmayan bir işletme ile, aynı işletme Kooperatife ortak olduğu takdirde ortaya çıkacak durum karşılaştırılarak daha açık bir şekilde görülebilmektedir (Çizelge : 3).

Çizelge : 3. 1350 Tavuklu Bir İşletmenin Kooperatife Ortak Olduğu Takdirde, Kooperatifin ve İşletmenin Sağlayacağı Yıllık Parasal Yarar

Yıllık Alım/Satım	Kooperatife Ortak Olmadığında Ödediği (TL)	Kooperatife Ortak Olduğunda Ödiyeceği (TL)	Kooperatifin Sağlayacağı Parasal Yarar (TL)	Ortağın Kooperatife Sağlayacağı (TL)
Yem Alımı	138 690	127 595	11 095	5 548
İlaç Alımı	1 000	950	50	30
Viyol Alımı	8 320	7 800	520	—
Cıvciv Alımı	8 842	7 176	1 266	253
Yumurta Satışı	205 316	216 733	11 417	2 104
T o p l a m			24 304	7 935

Tablonun incelenmesinden anlaşıldığı gibi, 1350 tavuklu küçük bir işletme, Kooperatife ortak olduğu takdirde sadece yem ilaç, viol, cıvciv alımları ve yumurta satışından, aylık 2000 TL dan fazla parasal yarar sağlamaktadır.

Kooperatifin 400 m² lik depo ve idare binaları inşaatı devam etmektedir. Kooperatife özgü çalışır iki adet kamyon bulunmaktadır.

Bigadiç tavukçuluk kooperatifi ilgililerinin ifadelerine göre, her gün pazarlanan ortalama 100 bin yumurta üretim hacmi ile kooperatif, İzmir ve İstanbul gibi büyük tüketim merkezlerindeki yumurta piyasasını etkilemekte, borsa fiyatlarını

oluşturmaktadır. Günlük 60 ton yem gereksinimi, mevcut yem fabrikalarından birinin tam kapasite ile, kooperatife çalışmasını gerektirecek düzeydedir. Her hafta ortalama bir milyon TL civarında yumurta satış tutarı, hemen ortaklara dağıtılmaz ve bu para üç ay süre ile kooperatif tarafından işletilir. Ayrıca her yumurta için 1 krş, kooperatife satış komisyonu olarak tutulmaktadır.

Ekonomik anlamda kooperatif, gelir dağılımından zarar görenlerin, bu zararı ortadan kaldırmak ve dağılımında denge yaratmak amacıyla meydana getirdikleri kollektif bir işletmedir bilinen pekçok tarife göre İtalyan ekonomisti Valentinin bu tarifinde «gelir dağılımında denge yaratmak» konusu üzerinde durulmaktadır.

Bigadiç tavukçuluk kooperatifi yöneticileri görevlileri ve ortakları, kooperatif örgütlenmenin belki en iyi örneğini vermektedirler denebilir. Bilgilerine başvuru ortakların tamamı, varlık ve nüfuzuna bakılmaksızın tüm ortaklara eşit davranış gösterildiğini yöneticilere güvenlerinin tam olduğunu ifade etmektedirler. Ege Bölgesinde yumurta tavukçuluğu yapan işletmecilerin yakındıkları tüm sorunlar, Bigadiç Kooperatifinde ya çözümlenmiş veya çözümlenme aşamasında olan sorunlar durumuna gelmişlerdir.

KARMAYEM ÜRETİMİ VE SORUNLARI SEMİNERİ

Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı kimi kuruluşlarla E.Ü. Ziraat Fakültesi ve Zootečni Derneğinin işbirliği ile 1978 yılı sonbaharında İzmir'de «Karma Yem Üretimi ve Sorunları» adıyla bir seminer düzenlenmesi kararlaştırılmış ve çalışmalara başlanılmıştır. Bu seminer'de; üretici çiftçilerle karmayem üreten sanayiciler, bilim adamları ve teknisyenler bir araya gelerek Türkiye'de karmayem üretiminin çeşitli sorunlarını (karmayem üretimi için gerekli ham madde sağlanmasından karmayem teknolojisine ve karmayemin hayvana yedirilmesine kadar geçen aşamalarda ortaya çıkan teknik ve ekonomik sorunlar) tartışma ve bu sorunlara çözüm getirme amacını taşımaktadır. Ayrıntılı bilgi için «E.Ü. Ziraat Fakültesi Zootečni Derneği, Bornova-İzmir» adresine başvurulabilir.